

Provst Hilden-Petersen – og en gravstedshistorie

af Adda Hilden og Ib Lydholm

Hillerslev og Kåstrup Sogne har i nyere tid skrevet ganske usædvanlig kirkehistorie. Fra 1899 til 2006 – altså i mere end hele det 20. århundrede – har sognene kun haft 3 præster. Den første af dem var sognepræst og senere provst H. Hilden-Petersen.

Da Heinrich Petersen den 4. september 1862 blev født på Bianco Lunos Alle på Frederiksberg, ville næppe mange have gættet på, at han skulle lægge sin livsgerning og sætte sine spor i Thy. Hans forældre, Johanne Lovise (f. 1831) og Daniel (f. 1818) Petersen, var allerede etablerede københavnerne, selv om deres rødder var andre steder.

Daniel var sønderjyde, fra Ustrup nær Haderslev, og af en gårdmandsslægt, hvor gården igennem generationer var gået i arv fra far til søn – hvis man var ældste søn. Det var Daniels far ikke, og han blev derfor håndværker og fik sit eget værksted, hvor sønnen Daniel blev udlært. Daniel udførte foruden sit svendestykke som snedker også det mesterstykke, der krævedes, for at man kunne være selvstændig håndværksmester. Tilsyneladende har han så på god navervis rejst rundt i nogle år og er endt i København.

Meget tyder på, at han gennem forbindelse med håndværkskolleger har truffet Johanne Lovise Børresen, som havde både en bror og en svoger, der arbejdede på flådens værksteder på Holmen. Johanne Lovises slægt stammede fra Norge og havde i flere generationer arbejdet på skibsbyggeriet på Holmen. Hendes mor, Inger Maria Hilden (1791-1867), og hendes far, skibstømrer Magnus Børresen (1792-1833), blev gift i 1814, i det år, hvor Danmark måtte afstå Norge.

Da Magnus Børresen døde af tidens svøbe, tuberkulosen, kun 40 år gammel, stod Inger

Maria Hilden tilbage med seks overlevende børn af de i alt otte, hun havde fået. Herefter ventede der hende en barsk tilværelse, hvor hun levede af at arbejde for andre med vask og andet forefaldende husligt arbejde, og hun formåede ikke at holde sig fri af fattighjælpen og måtte derfor sende de yngste af børnene i den gratis fattigskole, mens de ældste havde gået i betalingskole. De to yngste børn, Johanne Lovise og Hans Peter Børresen (1825-1901), bevarede

Heinrik Petersen med sine forældre, Daniel og Johanne Lovise, omkring 1870.

Den velkonsoliderede københavnske snedkermester Daniel Petersen i sine velmagts dage, omkring 1880, før alle ulykkerne kom.

livet igennem en nær kontakt, også selv om Hans Peter efter 1852 levede næsten hele sit liv uden for Danmark i forbindelse med sit arbejde for Santalmissionen i Bengalen i Indien.

Johanne Lovise og Daniel blev gift i 1859, hvor Johanne Lovise var næsten 28 år, en ret høj alder for en brud dengang, og Daniel efterhånden var blevet 41. Alligevel fik de 47 år sammen. Alt tegnede lyst for det måske ikke helt unge ægtepar, i 1862 fik de som allerede nævnt en søn, året efter flyttede de til selve København, hvor de fik et lille hus med have i Blågårdsgade nær Åboulevarden, hvor der dengang var nærmest landlige omgivelser. I 1865 fik Daniel tilladelse til at drive selvstændig snedkervirksomhed, han havde specialiseret sig i fremstilling af trapper og gelændere og oparbejdede snart en blomstrende virksomhed med leverancer til mange af de for-

nemme ejendomme i det indre Københavns Bredgadekvarter.

Da Henrik var 10 år gammel, fik han den længe ventede lillesøster, som blev døbt Marie. Selv var han kommet i Mariboers Skole, en velanskrevet grundtvigsk drengeskole, der lå i Stormgade lige ved Frederiksholms Kanal og ganske langt fra hjemmet i Blågårdsgade. Den lagde vægt på realfag, men havde latinskole som overbygning og ret til at indstille til studentereksamen, som dengang blev aflagt ved Universitetet. Det er således næppe forkert at sige, at Henrik voksede op i et grundtvigsk vakt hjem, som dog ikke var stærkt engageret i kirkeligt arbejde. Men i 1876 skete der noget afgørende. Hans Peter Børresen, der sammen med nordmanden Lars Skrefsrud en halv snes år forinden havde startet Santalmissionen, var hjemme i Danmark. Han talte i Skt. Stefans Kirke på Nørrebro, og en stor kreds af fremtrædende kirkeligt engagerede indbød ham bagefter til et møde, hvor Santalmissionens støtte i Danmark blev grundlagt. De var alle grundtvigianere med basis i Vartovmenigheden. Et af de mest aktive og samtidig indflydelsesrige medlemmer var teologen Villiam Jacobsen, der var privatsekretær for enkedronning Caroline Amalie. Han fik på grund af det nære forhold mellem Hans Peter Børresen og hans søster kendskab til familien, og han fattede særlig interesse for den begavede søn, hvad der senere skulle få ganske stor betydning.

Opbakningen bag Børresens gerning i det fremmede bredte sig hurtigt, og over hele landet blev der dannet støttekredse. Det var også med til at trække Johanne Lovise ind i aktivt kirkeligt arbejde.

De lyse fremtidsudsigter blegner

Men få år efter væltede ulykkerne bogstaveligt talt ned over den lille familie. Det var årene,

hvor byggerierne på Københavns brokvarterer løb grassat, som Herman Bang har beskrevet det i romanen Stuk. En stor byggherre var Hans Hansen, kaldet Hellig-Hansen, som endte med at gå fallit. Han trak en mængde investorer og håndværkere med ned, og blandt dem var Daniel, som mistede alt. Omtrent samtidig døde den lille Marie af difteritis, og Daniel mistede i løbet af få år synet. Også Henrik var blevet ramt, han fik konstateret tuberkulose. Sygdommen blev heldigvis bekæmpet, men den måtte han døje med den næste snes år.

Efter Daniels fallit og tiltagende svagsyn var hjemmets økonomi ikke gearret til at understøtte en studerende søn. Det blev Henrik, der måtte administrere det lidt, hans forældre havde at leve af, og det blev et spørgsmål, om han kunne fortsætte sine studier. Men han fik hjælp, som blev formidlet gennem den tidligere

nævnte Villiam Jacobsen, og der er stor sandsynlighed for, at den nødvendige økonomiske opbakning kom fra nogle af tidens stormænd, bl.a. C.F. Tietgen, der ikke helt sjældent under anonymitetens dække gav en hjælpende hånd til unge mennesker i akut nød. Og hjælpen var tiltrængt i en familie, der pludselig var gået fra relativ velstand til noget, der lignede fattigdom.

Henrik tog efter sin studentereksamen i et par år arbejde som huslærer hos pastor Ammundsen i Pjedsted mellem Fredericia og Vejle. Opholdet her havde også andre formål, dels betragtedes opholdet i en præstegård på landet som kur mod Heinrichs tuberkulose, og dels ville pastor Ammundsen hjælpe ham med teologien under opholdet. Han var dog også i stand til løbende at sende små pengebeløb hjem til forældrene. Tilbage i København fortsætter han studierne. Det kunne godt se ud, som om de ikke ligefrem blev forceret frem, men først på året 1890 får han sin eksamen.

Helligsø

Men en ting var at blive cand. theol., noget andet at få et embede. Det tog normalt et par år dengang, og når Henrik kunne springe denne ventetid over og få både sin eksamen og sit første embede i 1890, skyldtes det formentlig, at hans velgører her en sidste gang gjorde sin indflydelse gældende på højeste sted, og resultatet var, at den unge præst fik kaldsbrev til Helligsø og Gettrup sogne i Thy. Han blev ordineret den 20. juli 1890 i Budolfi Kirke i Aalborg og en måned efter indsat i embedet.

I studietiden var Henrik blevet venner med en præstesøn fra Bedsted i Thy, Holger Halfdan Henrik Jørgensen (1864-1909), der også studerede teologi. Hans far, Carl Julius Jørgensen (1816-1891) havde fra 1858 til 1879 været sognepræst i Bedsted-Grurup. Forinden havde han i mange år været præst i Grønland

C. F. Jørgensen, tegnet før han kom til Bedsted og efter al sandsynlighed af sin halvt grønlandske kone Henriette Bolette, der var en ganske dygtig tegner.

Adamine Ludovica Petersen, født Jørgensen i Bedsted Præstegård, død i Helligsø Præstegård. Billedet er fra 1895 eller lidt før.

og var kommet til at beherske det grønlandske sprog i så usædvanlig grad, at han oversatte danske salmer til grønlandsk. Han var også her blevet gift med Henriette Bolette Meyer (1825-1909), der var halvt grønlænder og adopteret af kolonibestyrer Edvard Emil Meyer i Julianehåb. I årene i Bedsted kom i alt 5 børn til verden, og Adamine Ludovica Jørgensen, der var født 1866, var det yngste af dem. Den unge Adamine havde gjort indtryk på Henrik, og sympatien var gensidig, så i 1889 havde de forlovet sig.

Men nu gik turen så op til det fjerne og fremmede Thy for ikke bare Henrik, men også for hans forældre, der i praksis var helt afhængige af ham. Til gengæld stod han med det problem, at det første års løn gik til den afgående præst og hele to enker efter foregående præster i embedet, og det blev derfor en tid på

lån og gaver. Året efter, i juni 1891 da det værste var overstået, blev Henrik og Adamine gift i Frederiksberg Kirke, og hun flyttede tilbage til Thy og ind i præstegården i Helligsø.

En helt anden udfordring var det, at Henrik var opdraget i og gennemsyret af det grundtvigianske syn på livet og kirken, medens de to sogne var kendt som yderst indremissionske. Det var en ukendt verden for ham, og nogle af sognebørnene forsøgte vistnok også at fange ham i forkerte anskuelser, men han insisterede på at være præst for alle, og det lykkedes for ham at klare sig igennem med sin uangribelighed i behold. Faktisk fik han flere venner på stedet, således ikke mindst sognefoged Erik Jensen, farfar til den senere biskop af samme navn. Da den gamle sognefoged skulle begraves, blev Henrik efter den afdødes eget ønske kaldt ned fra sit embede i Hillerslev for at foretage begravelsen.

Helligsø præstegård var gammel og upraktisk, men familien faldt efterhånden til. Daniel var nu næsten både helt blind og døv, men ikke sat mere ud af spillet af den grund, end at han på loftet fik indrettet et lille snedkerværksted, hvor han stod og lavede møbler. Den unge præstekone vidste, i modsætning til sin mand, noget om præstegårdsliv i Thy, så hun var en stor støtte for Henrik og samtidig en omsorgsfuld svigerdatter for Daniel og Johanne Lovise. Hun var i øvrigt også meget musikalsk og bidrog lidt til husets økonomi ved at give undervisning i klaverspil til børn i sognet.

Alle i huset havde således deres at passe. Men så slog lynet ned igen.

Adamine var efter 5 års ægteskab til det unge pars store glæde blevet gravid, og i oktober 1896 fødte hun en søn. Ulykkeligtvis blev hun derefter ramt af den barselsfeber, som man dengang ikke kunne stille ret meget op med, og en lille måned efter døde hun, 30 år gammel. Det blev derfor den unge sognepræsts tunge lod på samme dag at begrave sin kone og at

døbe sin nyfødte søn, som fik navnet Olaf Peter Børresen Petersen (1896-1980). Adamine blev stedt til hvile på Helligsø Kirkegård, hvor den store, smukke sten over hende, skænket af menigheden, står endnu. Man sagde i Helligsø, at stenen var blevet placeret sådan, at præsten fra prædikestolen kunne se ud på den.

Den trøst og sjælestyrke, som Henrik havde brug for, var svær at finde på stedet, og han søgte derfor til sine ligesindede i de grundtvigske kredse i Holstebro. Styrken fandt han her, og han fandt efter et stykke tid også noget mere. Det var den ganske unge og barnløse enke Margrethe Jensine Thomine Pingel, der var født i 1875. Hendes ungpigenavn var Svanekiær, og hun var som 20-årig blevet gift med trafikassistent Hjalmar Pingel, som døde næsten på årsdagen for deres bryllup. Henrik og Margrethe blev viet i Holstebro Valgmenighedskirke i november 1899, og det var så

Den førstefødte Olaf fotograferet i 1897 med sine forældre.

for begges vedkommende anden gang, de stod foran alteret i den situation.

Hillerslev

Men allerede først på året var der sket noget andet afgørende. Helligsø havde haft besøg af et tremandsudvalg, der var sendt ned for at høre på præsten, som efter forlydender skulle svare til det, de søgte efter. Det faldt godt ud, og i april 1899 var sognepræst Henrik Petersen blevet kaldet til et nyt embede i Hillerslev og Kåstrup sogne. Så efter tunge år tegnede alt nu atter lyst; Henrik havde fået en ønskestilling, han var flyttet ind i en stor, dejlig præstegård sammen med sine forældre, som han til stadighed følte sig lige så ansvarlig for, som de engang havde gjort for ham, og han havde fundet sammen med og var blevet gift med en ung, smuk kone.

Og så gentog tragedien sig i alle detaljer; Margrethe blev gravid, fødte en søn, fik barselsfeber og døde i barselsengen den første dag i 1901, kun 25 år gammel. Som præst, ægteemand og far måtte Henrik Petersen endnu en gang på samme dag begrave sin unge kone og døbe sin nyfødte søn.

Margrethe Petersen, født Svanekiær og først gift Pingel, blev som den første begravet i familiegravstedet på Hillerslev Kirkegård. Hendes søn blev efter gammel skik navngivet efter begge de mænd, hun havde været gift med, og fik navnet Hjalmar Henrik Svanekiær Petersen (1900-1973).

Udover chokket og sorgen stod familien i præstegården nu også med et praktisk problem. Ganske vist var der hushjælp i præstegården, og ganske vist var der også Johanne Lovise, men at bestyre en præstebolig med udadvendte pligter og med to små børn var for stor en opgave. De omkringboende præstekolleger var klar over dette, de lagde råd op og fik derefter overtalt pastor Faurkov, der var

Dette ikke helt skarpe billede fra Hillerslev Præstegård må være fra 1901. Det viser 2 tjeneste- og barnepiger, præsten med sin ældste søn Olaf, frk. Andrea Carstensen med den lille Hjalmar og forældrene Daniel og Johanne Lovise.

Billede fra omkring 1920. Provsten – nu Hilden-Petersen – i sit arbejdsværelse. På væggen de to afdøde hustruer, Adamine og, halvt skjult, Margrethe.

sognepræst i Haring-Stagstrup og Heinrichs studiekammerat, og som havde både en husbestyrerinde og en dygtig ung pige i huset, til at afgive den sidste til præstegården i Hillerslev. Det var Andrea Henriette Carstensen, der lige som Margrethe var født i 1875, som nu rykkede ind. Hun var af gammel thistedslægt, hendes farfar havde været postmester i byen, og hendes far var avlsbruger og havde en vognmandsforretning i Thisted.

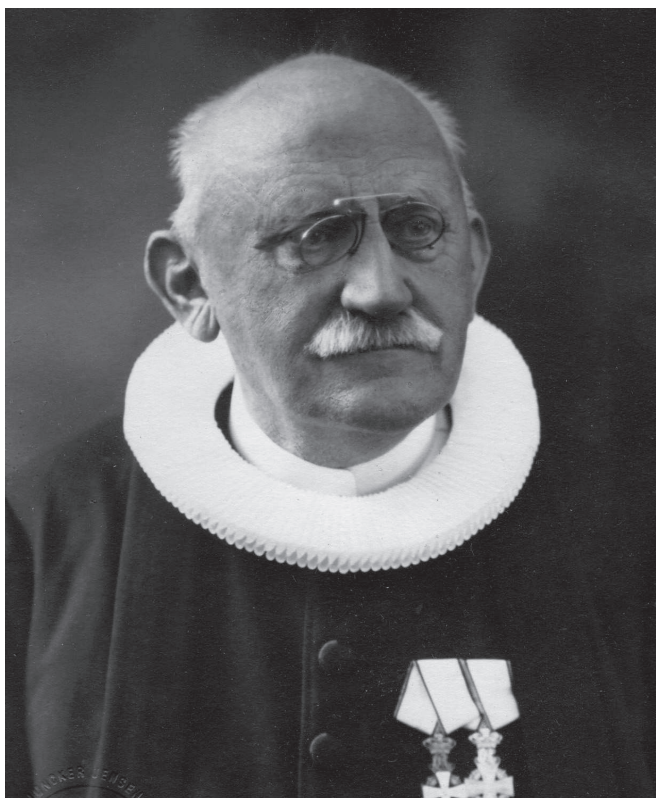
Det var en stor opgave at gå ind til, men hun klarede det, og det viste sig også hurtigt, at kemien mellem hende og den snart 40-årige præst var god – så god, at hun for en kortere tid flyttede til København for som forberedelse til sit nye liv at se lidt af verden uden for Thy. Samtidig havde anstændigheden og den offentlige mening så fået, hvad der tilkom dem. I maj 1902 blev de to viet af pastor Faurskov i Stagstrup Kirke, og Andrea rykkede ind igen og overtog

for alvor huset. Ud over at hun var en kærlig og omsorgsfuld mor for de to små drenge, fik hun også meget hurtigt skabt den nødvendige respekt og autoritet omkring sin person, og da Henrik Petersen i 1912 blev udnævnt til provst over Hundborg og Hillerslev Herreder, blev hun lige så naturligt provstinden.

Men inden da var der sket flere ting. I maj 1906 døde Daniel, 88 år gammel, og i august 1911 også Johanne Lovise. En måned inden sin død nåede hun at blive farmor for 3. gang og igen til en dreng, da Andrea som 36-årig fik sit første og eneste barn. Han havde været længe undervejs, og det var et stort ønske, der blev opfyldt. Men selvfølgelig var også ængstelsen stor, og Andrea fik ikke lov at føde i præstegården. Da tiden kom, flyttede hun ind i Hvamsminde i Thisted, hvor hendes ældre søster, som var enke, boede. Hun havde i øvrigt været gift med den pastor Jørgensen, som var Heinrichs ven og studiekammerat, og som blev hans svoger, da han i sin tid førte Heinrich og Adamine sammen. Nervøsiteten i tiden lige efter fødslen har sikkert været der, men denne gang gik alt normalt, og de to halvstore drenge på 10 og 14 fik nu en lillebror, der havde sin egen, levende mor. Men i efteråret 1911 blev der altså igen holdt begravelse og barnedåb i Hillerslev Kirke, denne gang dog uden at begivenhederne kunne siges at anfægte naturens orden. Den lille nye søn fik som sine brødre 4 navne og blev døbt Tage Johannes Hilden Petersen (1911-1996).

I forbindelse med Johanne Lovises død var de gamle papirer blevet gransket, og her var navnet Hilden dukket op igen, det ung-pigenavn, Johanne Lovises mor havde båret. Det blev ved med at spøge i de kommende år, for det var jo et navn, der hørte familien til, og samtidig et godt navn. Så da de to ældste sønner begge var blevet voksne og var flyttet hjemmefra, besluttede de i 1920 at ændre efternavnet fra Petersen til Hilden. Det satte så provsten i et svært dilemma, for dels ville han

Provsten blev i 1921 R. af Dbg. og ved sin afgang i 1932, hvor dette billede er taget, Dannebrogsmænd.

Andrea Hilden-Petersen i 1932, inden afrejsen fra Hillerslev.

jo gerne vedkende sig familieskabet med sønnerne, og dels ville han nødig svigte fortiden og det navn, hans forældre havde båret, og som stod på deres gravsten. Løsningen blev navnet Hilden-Petersen. Den yngste søn fik en bindesteg og havde dermed samme navn, indtil han i 1937 navnemæssigt sluttede sig til sine brødre.

Afskeden

Heinrik Hilden-Petersen fik 20 gode år som både præst og provst. Han blev vellidt og respekteret, ikke mindst i det store provsti, som dækkede Hillerslev og Hundborg herreder. Ved de mange sager, han skulle tage stilling til, og de mange syn i kirkerne og i præstegårdene, som han i embeds medfør skulle stå for, fik

han god brug for sin viden og sin sunde fornuft – og ikke mindst for den håndværksmæssige indsigt, han havde med hjemmefra. Præsterne havde dengang også tilsynet med det lokale skolevæsen som formænd for skolekommissionerne, og han deltog selv i oplysningsarbejdet som en skattet foredragsholder. Han var også i mange år ugentlig klummeforfatter i Thisted Amts Tidende.

Da provsten den 4. september 1932 fyldte 70, måtte han som alle embedsmænd tage sin afsked. Afskedsfesten blev holdt i Hotel Aalborgs store sal, den nuværende teatersal. Blandt den lange række af talere var også Per Sunesen, den ene af de tre udsendinge, der i sin tid var draget ned til Helligsø for at se den unge præst an og høre ham prædike. Han havde intet fortrudt.

70-årsdagen, den 4. september 1932.

Adamine Petersens smukke gravsten på Helligsø Kirkegård, som præsten kunne se fra prædikestolen.

Som mange andre embedsmænd flyttede præsteparret efter afskeden til hovedstaden, og Henrik var nu efter sønnernes udsagn en gammel og træt mand, mens Andrea stadig havde kræfter til at gøre nytte i familien. I 1939 blev Henrik opereret for grå stær, og det var dengang ikke helt så banalt som nu. Der fulgte et sengeleje med, og under det fik han en lungebetændelse, som han ikke overlevede, hvad ældre mennesker sjældent gjorde dengang. Allersidst på året kom den gamle provst så en sidste gang tilbage til Hillerslev, hvor han nu hviler sammen med to af sine koner og sine forældre. Andrea sluttede sig dog først til de andre i 1951.

At den gamle provst var pligtopfyldende til det sidste, kunne ses af, at hans sidste klumme i Thisted Amts Tidende blev trykt i ugen efter hans død, den var skrevet og afsendt, før han lod sig indlægge til operationen. Andrea flyttede, da hun blev alene, ind i Statsebedsmæn-

denes Enkebolig på Amager Fælledvej, som det forkortede navn var på det boligkompleks, som Henrik i sin tid som bestyrelsesmedlem havde været med til at realisere. Hun var til det sidste aktiv i det kirkelige arbejde med Santalmis-sionens kvindekreds. Også på anden måde var hun aktiv og husede således under krigen en officer, der var gået under jorden. Han nåede at slippe ned ad køkkentrappen, før tyskerne skød låsen på hendes entredør itu.

Ved den store afskedsfest havde der været mange lovord om Henrik Hilden-Petersen, både som menneske og som præst. Der kan heller ikke være tvivl om, at han på trods af alt, hvad han måtte opleve, var fast forankret i sin tro. Men han forsøgte ikke at påvirke sine tre sønner til at gå i hans fodspor. De valgte andre veje, Olaf blev civilingeniør, Hjalmar jurist og Tage læge. Kun den ældste, Olaf, bevarede tilknytning til egnen, da han i noget, der egentlig var tænkt som et midlertidigt job,

Margrethe Svanekeær Petersens gravsten i Hillerslev.

Stenene i Hillerslev over provstens forældre, Daniel og Johanne Lovise. De er her fotograferet i 1978, i dag er teksten desværre temmelig forvitret.

i 1924 kom til Morsø Jernstøberi og blev der, de sidste mange år som direktør. Han blev i 1927 gift med Maren Skadhauge Nielsen, datter af ejendomshandler og krovært Lars Nielsen, der bl.a. byggede kroen i Østerild, hvor Maren i 1900 blev født. Maren og Olaf formåede tit

at trække resten af familien herop, når noget skulle fejres.

En sådan lejlighed var den 4. september 1962, hvor alle provstens efterkommere for sidste gang var samlet i Hillerslev for at markere Heinrichs 100 års dag, og hvor hans yngste

Gravstenene i Hillerslev over provsten og hans sidste hustru Andrea hver for sig.

Gravstedet i Hillerslev som det ser ud i dag.

oldebarn blev døbt i Hillerslev Kirke af hans efterfølger, sognepræst Viggo Berg.

Olaf og Maren Hilden kom tit til Hillerslev, og det var efter deres eget udtrykkelige ønske, at også de blev begravet i det store gravsted her, da de døde i henholdsvis 1980 og 1993. De havde begge helt klart håbet, at stedet fortsat ville spille en rolle som familiegravsted, men nye tider har nye livsmønstre med nye konsekvenser. Ingen af de to andre sønner fra præstegården er fulgt efter, og også de to af Marens og Olafs egne børn, som ikke lever mere, ligger begravet andre steder i landet. Gravstedet i Hil-

lerslev må derfor nok betragtes som en afsluttet historie – men historie er det til gengæld.

Adda Hilden

Født 1928 i Nykøbing M. Gymnasielærer, kvindeforsker. Har netop færdiggjort en bog om Inger Merethe Nordentoft.

Ib Lydholm,

Født 1932. Siden 1960 arkitekt i Thisted med speciale i kirkeistandsættelser.

Kilder:

Knud Gjesing: *En Missionspioner* (H. P. Børresen), Gad 1961.

Paul Nedergaard: *Dansk Præste og Sognehistorie bd. 5*, Aalborg Stift, 1959.

Lokalhistoriske Skrifter for Hillerslev-Kåstrup Sogne, nr.6, 2003.

Olaf Hilden: *Provst Henrik Hilden-Petersen*. Private optegnelser.

Tage Hilden: *Slægtoptegnelser*. Privat manuskript 1995.

Breve, regnskabsbøger etc. i privateje.